

QUẢN LÝ THU QUỸ BẢO HIỂM XÃ HỘI BẮT BUỘC TẠI HUYỆN PHÚ LƯƠNG TỈNH THÁI NGUYÊN: THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP

Nguyễn Văn Công¹, Nguyễn Thị Kim Anh²

Tóm tắt

Quỹ bảo hiểm xã hội là quỹ tài chính độc lập với ngân sách nhà nước, được hình thành chính từ sự đóng góp của người lao động, người sử dụng lao động trong chính sách về bảo hiểm xã hội của Nhà nước. Theo Luật bảo hiểm xã hội năm 2014, có 2 loại hình là bảo hiểm xã hội bắt buộc và bảo hiểm xã hội tự nguyện. Bảo hiểm xã hội bắt buộc là loại hình bảo hiểm xã hội do Nhà nước tổ chức bắt buộc người lao động và người sử dụng lao động phải tham gia. Để công tác thu bảo hiểm xã hội đạt hiệu quả cao thì việc quản lý thu bảo hiểm xã hội phải được tổ chức chặt chẽ, thống nhất, khoa học trong cả hệ thống. Do vậy công tác quản lý thu bảo hiểm xã hội là một trong những nhiệm vụ quan trọng của ngành bảo hiểm xã hội. Trong những năm gần đây việc thu nộp bảo hiểm xã hội bắt buộc trên địa bàn huyện Phú Lương đã đạt được những kết quả khích lệ. Tuy nhiên, vẫn còn có một số chủ doanh nghiệp (chủ yếu là doanh nghiệp và lao động làm việc trong khu vực ngoài nhà nước) trên địa bàn chưa hiểu đúng và đầy đủ về chế độ bảo hiểm xã hội, nên vẫn còn xảy ra tình trạng trốn đóng, chậm đóng, nợ bảo hiểm xã hội ... Bài viết này nhằm phân tích thực trạng và đề xuất một số giải pháp để góp phần nâng cao hiệu quả công tác thu bảo hiểm xã hội bắt buộc trên địa bàn huyện Phú Lương, tỉnh Thái Nguyên trong thời gian tới.

Từ khóa: Bảo hiểm xã hội bắt buộc, quản lý thu quỹ bảo hiểm xã hội, người lao động, người sử dụng lao động.

MANAGEMENT OF COMPULSORY SOCIAL INSURANCE FUND IN PHU LƯƠNG DISTRICT, THAI NGUYEN PROVINCE, CURRENT SITUATION AND SOLUTIONS

Abstract

The social insurance fund is an independent financial fund from the state budget, which is formed mainly from the contributions of employees and employers according to the policies on social insurance of the State. According to the Law on Social Insurance in 2014, there are 2 types of social insurance: compulsory social insurance and voluntary social insurance. Compulsory social insurance is required by the State for employees and employers to participate. In order for the collection of social insurance to be highly effective, the management of social insurance collection must be organized closely, uniformly and scientifically in the whole system. Therefore, the management of social insurance collection is one of the important tasks of the social insurance. In recent years, the collection of compulsory social insurance in Phu Luong district has achieved quite good results. However, there are still a number of local business owners (mainly enterprises and workers working in the non-state sector) who do not properly and fully understand the social insurance regime, so there are still some situations of evasion, late payment and social insurance debt, etc. This article aims to analyse the current situation and propose some solutions to contribute to improving the efficiency of compulsory social insurance collection in Phu Luong district, Thai Nguyen province in the coming time.

Keywords: Compulsory social insurance, management of social insurance collection, employees, employers.

JEL classification: G22, G28.

1. Đặt vấn đề

Bảo hiểm xã hội (BHXH) là một trong những chính sách xã hội quan trọng trong hệ thống an sinh xã hội của nước ta. Cùng với quá trình đổi mới, chính sách về BHXH cũng được điều chỉnh, thay đổi để phù hợp với thực trạng phát triển kinh tế, xã hội của đất nước [1]. Theo Luật Bảo hiểm Xã hội sửa đổi 2014 “Bảo hiểm xã hội là sự bảo đảm thay thế hoặc bù đắp một phần thu nhập của người lao động khi họ bị giảm hoặc mất thu nhập do ốm đau, thai sản, tai nạn lao động, bệnh nghề nghiệp, hết tuổi lao động hoặc chết, trên cơ sở đóng vào quỹ bảo hiểm xã hội” [8]. Như vậy, quỹ BHXH chủ yếu dựa trên nguồn thu do người lao động, người sử dụng lao động đóng góp để chi trả các chế độ

BHXH. Từ đó cho thấy việc thu BHXH ảnh hưởng trực tiếp đến việc chi trả các chế độ cho người lao động và đảm bảo sự ổn định của chính sách BHXH trong tương lai. Do vậy, công tác thu quỹ BHXH là nhiệm vụ quan trọng của ngành BHXH. Để công tác thu BHXH đạt hiệu quả cao thì việc thu BHXH phải được tổ chức chặt chẽ, thống nhất, khoa học trong cả hệ thống, từ khâu lập kế hoạch, tổ chức thực hiện, phân cấp thu, quản lý tiền thu BHXH,... Cũng theo Luật này, có 2 loại hình tham gia là BHXH bắt buộc và BHXH tự nguyện. Trong đó BHXH bắt buộc là loại hình BHXH do Nhà nước tổ chức bắt buộc người lao động và người sử dụng lao động phải tham gia. Đây là loại hình chiếm tỷ lệ lớn trong tổng quỹ BHXH.

Là một huyện miền núi, nằm ở phía Bắc của tỉnh Thái Nguyên, Phú Lương cũng đang trong quá trình phát triển nhanh kinh tế, nhiều doanh nghiệp, hợp tác xã được hình thành đã giải quyết tốt công ăn việc làm cho nhiều lao động. Việc thu nộp BHXH bắt buộc trên địa bàn huyện Phú Lương đã đạt được những kết quả đáng khích lệ. Tuy nhiên, vẫn còn có những chủ doanh nghiệp, công ty và người lao động làm việc trong các công ty, doanh nghiệp tư nhân trên địa bàn huyện chưa hiểu đúng và đầy đủ về chế độ BHXH, nên vẫn còn xảy ra tình trạng trốn đóng, chậm đóng, nợ bảo hiểm xã hội ... Bài viết sẽ phân tích, đánh giá thực trạng và từ đó đề xuất một số giải pháp nhằm góp phần nâng cao hiệu quả công tác thu quỹ BHXH bắt buộc trên địa bàn huyện Phú Lương, tỉnh Thái Nguyên trong giai đoạn 2020-2025.

2. Tổng quan tài liệu nghiên cứu

Trong những năm gần đây, lĩnh vực BHXH nói chung và thu BHXH nói riêng đã và đang được nhiều người quan tâm nghiên cứu. Đã có một số công trình nghiên cứu về BHXH với những cách tiếp cận khác nhau, được đề cập và thể hiện trong một số nghiên cứu như sau:

Dưới góc độ nghiên cứu liên quan tới đối tượng tham gia BHXH có các tác giả và nghiên cứu của Phạm Đỗ Nhật Tân (2007), Bùi Sỹ Lợi (2016) [10,7]. Các nghiên cứu của các tác giả nhìn chung đã hệ thống lại các quy định của Nhà nước về đối tượng thu, mức thu, cách thức vận hành và quản lý các quỹ BHXH, phân tích đánh giá thực trạng tình hình thu - chi của quỹ BHXH bắt buộc của Việt Nam.

Dưới góc độ nghiên cứu liên quan tới căn cứ đảm bảo đóng BHXH có các tác giả và nghiên cứu Phạm Trường Giang (2010), Hoàng Minh Tuấn (2018) [6, 11]. Các nghiên cứu đã có đóng góp làm rõ về cơ chế chính sách thu BHXH ở Việt Nam, việc phân cấp quản lý thu BHXH, các chế tài về đóng BHXH và xử lý vi phạm về đóng BHXH.

Dưới góc độ nghiên cứu về quản lý tổ chức thu, quản lý rủi ro BHXH có các tác giả và nghiên cứu của Đỗ Văn Sinh (2005), Nguyễn Trọng Thận (2014), Vũ Mạnh Chử (2015), Trần Minh Thắng (2018) [9, 12, 5, 13]. Các nghiên cứu đã góp phần làm rõ thêm cơ sở khoa học và thực tiễn của quản lý quỹ BHXH ở Việt Nam.

Các tác giả với các công trình nghiên cứu được trình bày trên đây nhìn chung đều đã đề cập đến việc quản lý thu BHXH ở cả bình diện quốc gia và ở địa phương cấp tỉnh trong các thời kỳ khác nhau và đều xuất phát từ thực trạng và hướng tới các giải pháp hoàn thiện việc quản lý, thu

BHXH nhằm mục đích phát triển quỹ BHXH một cách bền vững. Tuy nhiên, trong thời gian gần đây, khi mà Nhà nước mở cửa hội nhập, thực hiện chính sách thoái vốn nhà nước trong các tập đoàn kinh tế, cắt giảm chi tiêu công chức, viên chức trong các cơ quan nhà nước, đồng thời khuyến khích các loại doanh nghiệp, kinh tế hợp tác phát triển theo đó chế độ chính sách BHXH cũng sẽ chịu những tác động nhất định. Các hiện tượng nợ đọng BHXH, trốn đóng BHXH của chủ sử dụng lao động, tiềm tàng nguy cơ vỡ quỹ BHXH được đặt ra ở tất cả các địa bàn tỉnh, huyện trên cả nước. Đây là những nội dung cần được tiếp tục nghiên cứu và trao đổi.

3. Phương pháp nghiên cứu

3.1. Phương pháp thu thập thông tin

Bài viết sử dụng thông tin thứ cấp được thu thập thông qua các báo cáo thống kê, các văn bản pháp quy của Nhà nước, các ấn phẩm, các tài liệu, báo cáo, công trình nghiên cứu, các bài viết trên website về quản lý thu bảo hiểm xã hội.

3.2. phương pháp tổng hợp và phân tích thông tin

Phương pháp phân tích số liệu: Bài viết sử dụng các phương pháp thống kê mô tả; phân tích; so sánh để nghiên cứu nhằm đánh giá thực trạng cũng như sự biến động của công tác quản lý thu BHXH bắt buộc tại huyện Phú Lương giai đoạn 2017-2019. So sánh số tương đối, số tuyệt đối về số người, số tiền thu được khi tham gia BHXH bắt buộc.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Thực trạng công tác quản lý đối tượng tham gia Bảo hiểm xã hội bắt buộc

Đối tượng tham gia BHXH bắt buộc được quy định tại Điều 2 Luật BHXH năm 2014 ngày 20 tháng 11 năm 2014 bao gồm người lao động là công dân Việt Nam, người lao động là công dân nước ngoài vào làm việc tại Việt Nam được tham gia bảo hiểm xã hội bắt buộc theo quy định của Chính phủ; Người sử dụng lao động là các cơ quan nhà nước, đơn vị sự nghiệp, đơn vị vũ trang nhân dân; tổ chức chính trị, tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức chính trị xã hội - nghề nghiệp, tổ chức xã hội - nghề nghiệp, tổ chức xã hội khác; cơ quan, tổ chức nước ngoài, tổ chức quốc tế hoạt động trên lãnh thổ Việt Nam; doanh nghiệp, hợp tác xã, hộ kinh doanh cá thể, tổ hợp tác, tổ chức khác và cá nhân có thuê mướn, sử dụng lao động theo hợp đồng lao động. Như vậy có thể hiểu đối tượng thu BHXH bắt buộc gồm người sử dụng lao động và người lao động trong các cơ quan, tổ chức, danh nghiệp ... [8].

4.1.1. Số đơn vị tham gia BHXH

Trong giai đoạn 2017- 2019, BHXH huyện Phú Lương đã triển khai kịp thời việc thực hiện

các chế độ BHXH bắt buộc đối với người lao động. Các số liệu thể hiện trong bảng 1 cho thấy số lượng các đơn vị tham gia BHXH bắt buộc ngày càng tăng. Trong đó khối doanh nghiệp nhà nước giảm do cổ phần hóa. Số doanh nghiệp ngoài quốc doanh tăng nhiều nhất, năm 2017 tham gia BHXH bắt buộc có 285 doanh nghiệp thì năm 2019 đã là 325 doanh nghiệp. Tiếp đến là doanh

ng nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài, năm 2017 huyện Phú Lương có 76 doanh nghiệp liên doanh và 100% vốn nước ngoài thì đến 2019 trên địa bàn huyện đã có 107 doanh nghiệp đang hoạt động và tham gia BHXH bắt buộc. Trong khi đó khu vực doanh nghiệp nhà nước có xu hướng giảm rõ rệt từ 55 doanh nghiệp năm 2017 xuống còn 39 doanh nghiệp năm 2019.

Bảng 1: Tổng hợp số đơn vị tham gia BHXH bắt buộc ở huyện Phú Lương qua các năm

Đơn vị tính: đơn vị

TT	Loại hình quản lý	Năm			Năm 2018/ 2017		Năm 2019/ 2018	
		2017	2018	2019	Số tuyệt đối	%	Số tuyệt đối	%
1	Khối doanh nghiệp Nhà nước	55	48	39	- 7,00	- 12,73	- 16	- 18,75
2	Doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài	76	82	107	6,00	7,89	31	30,49
3	Doanh nghiệp ngoài quốc doanh	285	296	325	11,00	3,86	40	9,80
4	Khối hành chính sự nghiệp, Đảng, đoàn và ngoài công lập	57	59	61	2,00	3,51	4	3,39
5	Hợp tác xã	28	32	35	4,00	14,29	7	9,38
6	Sản xuất kinh doanh cá thể, tổ hợp tác	21	28	33	7,00	33,33	12	17,86
	Tổng	522	545	600	23,00	4,41	78	10,09

Nguồn: BHXH huyện Phú Lương, tỉnh Thái Nguyên [2]

Bảng 2: Tổng hợp lao động tham gia BHXH bắt buộc ở huyện Phú Lương qua các năm

Đơn vị tính: người

TT	Loại hình quản lý	Năm			Năm 2018/ 2017		Năm 2019/ 2018	
		2017	2018	2019	Số tuyệt đối	%	Số tuyệt đối	%
1	Khối doanh nghiệp Nhà nước	291	242	217	- 49,00	- 16,84	- 74	- 10,33
2	Doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài	1.131	1.298	1.518	167,00	14,77	387	16,95
3	Doanh nghiệp ngoài quốc doanh	3.668	3.997	4.331	329,00	8,97	663	8,36
4	Khối hành chính sự nghiệp, Đảng, đoàn và ngoài công lập	603	698	774	95,00	15,75	171	10,89
5	Hợp tác xã	216	283	358	67,00	31,02	142	26,50
6	Sản xuất kinh doanh cá thể, tổ hợp tác	295	329	395	34,00	11,53	100	20,06
	Tổng	6.204	6.847	7.593	643,00	10,36	1389	10,90

Nguồn: BHXH huyện Phú Lương, tỉnh Thái Nguyên [2]

4.1.2. Số lao động tham gia BHXH bắt buộc

Số liệu bảng 2 cho thấy năm 2017 tổng số lao động tham gia BHXH bắt buộc là 6.204 người, đến năm 2019 tăng lên là 7.593 người. Các doanh nghiệp tăng nhanh kể về số lượng, quy mô và loại hình sản xuất kinh doanh. Trong đó khu vực doanh nghiệp ngoài nhà nước tăng mạnh, năm 2017 có 3.668 lao động tham gia BHXH, thì đến hết 2019 có 4.331 lao động tham gia BHXH, tăng bình quân trên 8%/ năm. Doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài năm 2017 có 1.131 lao động tham gia BHXH, thì đến tháng 2019 có 1.518 lao động tham gia BHXH, tăng bình quân trên 15%/ năm.

Như vậy các số liệu đã cho thấy đối tượng tham gia BHXH trên địa bàn huyện Phú Lương ngày càng tăng; về cơ cấu các loại hình tham gia BHXH có sự thay đổi, doanh nghiệp ngoài quốc doanh tăng cả về số đơn vị và lao động, doanh nghiệp nhà nước giảm dần; khu vực hành chính, sự nghiệp, Đảng đoàn thể nhìn chung ổn định. Đối với lực lượng lao động khu vực hành chính, sự nghiệp không giảm, điều đó cho thấy việc thực hiện cải cách hành chính công còn những hạn chế, chưa phản ánh đúng chủ trương của Đảng, Nhà nước về tinh giản biên chế, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý của bộ máy nhà nước.

4.2. Thực trạng quản lý tiền thu Bảo hiểm xã hội bắt buộc ở huyện Phú Lương

4.2.1. Tiền lương làm căn cứ đóng BHXH

Mức đóng BHXH bắt buộc được tính trên căn cứ tiền lương, tiền công của người lao động ghi trong hợp đồng lao động hoặc tiền lương theo thang bảng lương của Nhà nước. Tiền lương, tiền công và phụ cấp thực hiện theo thang lương, bảng lương do doanh nghiệp tự xây dựng, theo quy định tại Nghị định số 49/2013/NĐ-CP ngày 14/05/2013 của Chính Phủ và các Quy định về mức lương tối thiểu vùng áp dụng đối với người lao động làm việc ở doanh nghiệp hàng năm.

Danh sách lao động và tổng quỹ tiền lương của các đơn vị được đăng ký với cơ quan BHXH;

Bảng 3: Tình hình kế hoạch và thực tế thu BHXH bắt buộc ở huyện Phú Lương qua các năm

Đơn vị: Triệu đồng

TT	Loại hình quản lý	Năm			Năm 2018/ 2017		Năm 2019/ 2018	
		2017	2018	2019	Số tuyệt đối	%	Số tuyệt đối	%
1	Kế hoạch thu BHXH do BHXH tỉnh giao cho huyện	105.000	110.000	112.000	5.000	4,76	7.000	1,82
2	Kế hoạch thu BHXH do BHXH huyện lập	110.450	114.352	117.874	3.902	3,53	7424	3,08
3	Số thực thu BHXH hàng năm	108.920	112.976	115.863	4.056	3,72	6943	2,56

4.2.2. Quản lý tiền thu BHXH

Hàng năm BHXH tỉnh Thái Nguyên sẽ phân bổ kế hoạch giao số thu về BHXH huyện. BHXH huyện lập kế hoạch thu hàng tháng dựa trên nguồn thu thực tế đang quản lý. Qua số liệu bảng 3 cho thấy kế hoạch thu BHXH đối tượng bắt buộc ở huyện Phú Lương đều cao hơn so với kế hoạch BHXH tỉnh giao. Điều đó càng khẳng định công tác lập kế hoạch đã được BHXH huyện Phú Lương quan tâm sát sao trong công tác rà soát các đơn vị, đối tượng tham gia BHXH, số lao động trong các đơn vị và quỹ tiền lương, tiền công đóng BHXH nên kế hoạch do BHXH huyện Phú Lương lập sát với thực tế. Điều này thể hiện BHXH huyện Phú Lương đã cập nhật tình hình đối tượng tham gia BHXH bắt buộc trên địa bàn huyện.

Về số thu BHXH thực tế qua các năm đều tăng dần, năm sau cao hơn năm trước. Cụ thể: năm 2017 tổng số thu BHXH là 108.920 triệu đồng; sang năm 2018 là 112.976 triệu đồng tăng 4.055 triệu đồng, tương ứng với tỷ lệ tăng 3,72%; năm 2019 tổng số thu BHXH là 115.863 triệu đồng, tăng 2,56% so với năm 2018; về cơ bản đã đạt được kế hoạch thu được giao, vượt so với kế

trên cơ sở đó BHXH huyện Phú Lương, tỉnh Thái Nguyên xây dựng kế hoạch triển khai thực hiện. Các đơn vị sử dụng lao động hàng tháng sẽ giữ lại số tiền lương của người lao động để nộp vào tài khoản chuyên thu BHXH mở tại Kho bạc hoặc Ngân hàng. Việc thu nộp BHXH hiện chủ yếu được thực hiện bằng việc chuyển khoản qua ngân hàng hoặc thực hiện qua Internetbanking.

Về cơ bản tiền lương làm căn cứ đóng BHXH bắt buộc của tất cả các loại hình đơn vị đều tăng qua thời gian. Trong đó mức tiền lương bình quân của các lao động trong các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài thường cao hơn so với các lao động ở các đơn vị khác.

Nguồn: BHXH huyện Phú Lương, tỉnh Thái Nguyên [2] hoạch của tỉnh giao. Như vậy, có thể thấy với kết quả thu BHXH đã đạt được, ngành BHXH đã bước đầu hình thành được quỹ tập trung, thống nhất, độc lập với ngân sách nhà nước, bước đầu chủ động cho việc chi trả các chế độ BHXH cho người lao động, góp phần giảm cho ngân sách nhà nước trên địa bàn tỉnh Thái Nguyên.

4.2.3. Quản lý nợ đọng Bảo hiểm xã hội tại huyện Phú Lương

Nợ BHXH là một trong những vấn đề gây ảnh hưởng xấu đến việc thực hiện các chính sách an sinh xã hội của Nhà nước. Hiện nay, sự chậm đóng BHXH của các đơn vị sử dụng lao động vẫn còn nhiều. BHXH huyện Phú Lương là một trong những đơn vị đạt được số thu đúng kế hoạch mà BHXH tỉnh Thái Nguyên giao. Tuy nhiên công tác thu tiền đóng BHXH của huyện vẫn chưa đạt được 100% do đơn vị sử dụng lao động, mà chủ yếu là khối doanh nghiệp ngoài quốc doanh chậm đóng nộp cho người lao động. Do vậy tình trạng nợ đọng BHXH vẫn còn tồn tại ở khối các đơn vị này. Đây là một vấn đề thách thức lớn mà BHXH cần cố gắng khắc phục.

Bảng 4: Quản lý nợ đọng Bảo hiểm xã hội tại BHXH huyện Phú Lương

Đơn vị: Triệu đồng

Năm	Số tiền phải thu	Số tiền đã thu	Số tiền các đơn vị còn nợ BHXH	Tỷ lệ nợ đọng (%)
2017	110.450	108.920	1.530	1,39
2018	114.352	112.976	1.376	1,20
2019	117.874	115.863	2.011	1,71

Qua bảng 4 chúng ta thấy số tiền nợ đọng BHXH tại huyện Phú Lương về tuyệt đối hàng năm không đáng kể. Nếu xét về tỷ trọng nợ so với tổng số phải thu thì xu hướng năm sau giảm so với năm trước. So với tổng số tiền phải thu thì tỷ lệ nợ đọng năm 2017 là 1,39 %; năm 2018 là 1,2%. Năm 2019 tăng lên 1,71%. Nợ đọng chủ yếu thuộc các doanh nghiệp ngoài quốc doanh, doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài gặp khó khăn trong sản xuất kinh doanh,... Ngoài ra, tình trạng chiếm dụng số tiền đóng BHXH của người lao động cũng đã và đang diễn ra ở một số doanh nghiệp ngoài Nhà nước trên địa bàn.

Nguyên nhân tình trạng nợ đọng BHXH trước hết là do ý thức của chủ doanh nghiệp trong việc chấp hành Luật BHXH, tiếp đến là do năng lực tài chính yếu kém, tình hình sản xuất kinh doanh của nhiều doanh nghiệp, nhất là các doanh nghiệp thuộc ngành xây dựng, cầu đường do vốn lớn, chậm được giải ngân, hoạt động của các doanh nghiệp tư nhân chưa ổn định, quy mô vốn nhỏ. Thêm vào đó, các chế tài xử phạt theo quy định của Luật BHXH và các Nghị định của Chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực lao động, bảo hiểm xã hội chưa đủ mạnh, biện pháp khấu trừ vào tài khoản tiền gửi của các doanh nghiệp ở các ngân hàng thương mại không có tác dụng bởi một doanh nghiệp có thể mở tài khoản ở nhiều ngân hàng khác nhau và thực tế cơ quan BHXH cũng không nhận được sự phối hợp tích cực từ phía các ngân hàng.

4.2.4. Kiểm tra, giám sát quản lý thu BHXH tại huyện Phú Lương

Thanh tra, kiểm tra là nhiệm vụ không thể thiếu trong quá trình quản lý thu BHXH tại huyện Phú Lương. Hàng năm BHXH huyện Phú Lương luôn bám sát các văn bản pháp quy của Nhà nước và các quy định chức năng, nhiệm vụ của công tác kiểm tra theo định kỳ trên các lĩnh vực công tác. Đồng thời phối hợp chặt chẽ với các ngành có liên quan tiến hành kiểm tra, thanh tra việc thực hiện các chế độ chính sách BHXH của các đơn vị đóng trên địa bàn huyện. Nội dung chủ yếu tập trung vào kiểm tra đăng ký trích thu, nộp BHXH của các đơn vị tham gia BHXH; quản lý đối tượng tham gia, hưởng BHXH; kiểm tra công tác quản lý tài chính;

Nguồn: BHXH huyện Phú Lương, tỉnh Thái Nguyên [2] chi hoạt động của các đơn vị BHXH huyện theo chương trình kế hoạch đã xây dựng từ đầu năm.

Từ năm 2015-2019, BHXH các huyện Phú Lương đã tổ chức hơn 200 cuộc kiểm tra, thanh tra chuyên ngành đóng BHXH, BHYT. Trong đó riêng năm 2019, BHXH huyện đã thanh tra, kiểm tra gần 100 cuộc, tập trung chủ yếu vào các nội dung kiểm tra chất lượng quản lý, công tác quản lý đối tượng, giải quyết chế độ BHXH cho người lao động, công tác trích và thu nộp BHXH tại các đơn vị sử dụng lao động, kiểm tra việc thực hiện chế độ kế toán và thực hiện các quy định trong quản lý tài chính tại BHXH cấp huyện, xã. Đồng thời BHXH huyện Phú Lương cũng phối hợp với các cơ quan hữu quan thanh tra liên ngành tại nhiều đơn vị sử dụng lao động nhằm phát hiện số lượng đơn vị sử dụng lao động trốn đóng bảo hiểm, chậm nộp bảo hiểm. Qua công tác thanh tra, kiểm tra đã kịp thời nhắc nhở, ra văn bản xử lý sau kiểm tra, rút kinh nghiệm ví đơn đốc xử lý kịp thời các sai phạm theo đúng quy định.

4.3. Đánh giá chung về công tác quản lý thu Bảo hiểm xã hội bắt buộc tại huyện Phú Lương

4.3.1. Những kết quả đạt được

BHXH huyện Phú Lương đã làm tốt sự phối hợp với cơ quan trên địa bàn huyện trong việc tuyên truyền, mở rộng đối tượng tham gia BHXH, mang lại nhiều kết quả trong việc mở rộng đối tượng tham gia BHXH bắt buộc. Đối tượng tham gia BHXH bắt buộc trên địa bàn huyện tăng qua các năm, qua đó số thu BHXH bắt buộc cũng tăng nhanh qua các năm, đã đóng góp vào sự ổn định an sinh xã hội và đảm bảo quỹ BHXH chung.

BHXH huyện Phú Lương đã từng bước ứng dụng công nghệ thông tin trong công tác thu, quản lý BHXH bắt buộc, thực hiện việc tiếp nhận hồ sơ và trả kết quả giao dịch hồ sơ điện tử, không gây khó khăn, phiền hà cho người lao động, đơn vị sử dụng lao động, tạo điều kiện thuận lợi làm việc thuận lợi. Quy trình quản lý thu và kết quả thu BHXH bắt buộc ngày càng đạt kết quả cao, công tác phát triển đối tượng tham gia BHXH bắt buộc đã từng bước dần đi vào ổn định. Tỷ lệ nợ đọng qua các năm có xu hướng giảm.

4.3.2. Một số hạn chế trong quản lý thu Bảo hiểm xã hội bắt buộc tại huyện Phú Lương

Thứ Nhất, vấn đề lách luật để trốn tránh tham gia BHXH và nợ đọng BHXH trên địa bàn vẫn còn tồn tại. Chưa có chế tài đủ mạnh để xử lý vấn đề này. Việc đăng ký sử dụng lao động, báo cáo định kỳ được quy định trong Bộ Luật Lao động nhưng chưa được thực hiện nghiêm túc tại một số doanh nghiệp, dẫn đến tình trạng không kê khai đóng BHXH, hoặc kê khai không đủ số người thuộc diện tham gia. Việc quản lý quỹ tiền lương của các đơn vị còn gặp khó khăn, một số doanh nghiệp chưa trung thực tự giác trong việc đăng ký quỹ tiền lương thực tế tham gia BHXH cho NLĐ. Một số doanh nghiệp, hợp tác xã khu vực ngoài quốc cố tình trốn không đăng ký tham gia BHXH, hoặc chỉ đóng BHXH cho một số ít lao động trong đơn vị, dưới hình thức ký kết hợp đồng với người lao động dưới 3 tháng.

Thứ hai, nhân lực của BHXH huyện Phú Lương hiện nay còn ít, do vậy chưa sâu sát được tới tất cả các đơn vị, doanh nghiệp để nắm bắt thông tin liên quan tới nhiệm vụ của ngành. Công tác thu BHXH bắt buộc dựa trên tiền lương của người lao động, do vậy công tác quản lý, xác định số tiền lương thực tế của người tham gia BHXH thường phức tạp và khó khăn dẫn đến số thu BHXH chưa cao ảnh hưởng tới quyền lợi của người lao động. Cán bộ thu chỉ biết thực hiện tính toán số tiền nộp BHXH dựa trên bảng lương tăng, giảm lao động của đơn vị chuyển đến hàng tháng hoặc thông qua phần mềm quản lý BHXH của các doanh nghiệp chứ không chủ động kiểm soát được đơn vị có trốn tránh tiền BHXH hay không. Do vậy việc quản lý thu, đôn đốc thu nợ hiệu quả chưa cao, mức đóng BHXH chưa đúng với thực tế. Không rà soát được hết các đơn vị vi phạm về đóng BHXH với nhiều chiêu thức tinh vi.

Thứ ba, công tác thông tin, tuyên truyền về BHXH cũng còn hạn chế, các doanh nghiệp chưa nhận thức đúng mực về trách nhiệm của đơn vị trong việc thực hiện chế độ BHXH đối với người lao, chính vì vậy vẫn dễ xảy ra tình trạng nợ đọng BHXH ở các doanh nghiệp. Việc thông tin tuyên truyền chưa tiếp cận tới được tất cả người lao động. Do đó, nhận thức của người lao động chưa hiểu đúng về BHXH, chưa hiểu được quyền lợi của mình khi tham gia BHXH. Người lao động chưa nhận thức được số tiền nợ đọng của doanh nghiệp về khoản BHXH mà họ đáng lẽ ra được hưởng, chưa hiểu thấu đáo về quyền lợi của mình khi tham gia đóng BHXH. Cũng do công tác tuyên truyền còn yếu nên người lao động đôi khi chỉ nhận thấy lợi ích trước mắt là nếu tham gia BHXH thì tiền

lương, tiền công hàng tháng họ nhận được sẽ ít hơn nên nhiều khi cũng đồng tình không chủ động yêu cầu được tham gia BHXH ngay sau khi ký hợp đồng lao động với doanh nghiệp hay hợp tác xã.

4.4. Giải pháp tăng cường quản lý thu Bảo hiểm xã hội bắt buộc tại huyện Phú Lương tỉnh Thái Nguyên

4.4.1. Tăng cường phối hợp giữa các cơ quan quan trọng việc quản lý thu BHXH

Tăng cường công tác phối hợp giữa các cơ quan, ban ngành liên quan trong việc quản lý thu BHXH như cơ quan Công an huyện, Phòng Lao động Thương binh và Xã hội, Chi cục thuế, Bảo hiểm xã hội huyện nhằm hạn chế tối đa hiện tượng trốn tránh tham gia BHXH và truy thu nợ đọng tiền BHXH tới từng doanh nghiệp, để đảm bảo đảm chế độ bảo hiểm xã hội cho người lao động trên địa bàn huyện Phú Lương. Hoạt động phối hợp tập trung như tuyên truyền, phổ biến pháp luật lao động, bảo hiểm xã hội; phối hợp trong công tác thanh tra, kiểm tra; phối hợp cung cấp thông tin danh sách các doanh nghiệp trên địa bàn mới được cấp phép; phối hợp với tổ chức công đoàn giám sát tình hình sử dụng lao động, quy chế trả lương ở các doanh nghiệp, đơn vị. Đặc biệt là tăng cường phối hợp trong công tác thanh tra, kiểm tra để hạn chế tình trạng trốn, chậm đóng BHXH bắt buộc.

4.4.2. Nâng cao chất lượng nhân lực của BHXH huyện

Khả năng làm việc và hiệu quả lao động của đội ngũ cán bộ cơ quan BHXH có ảnh hưởng quyết định đến việc quản lý các đối tượng tham gia BHXH. Vì vậy, cần phải chú ý công tác đào tạo lại cho phù hợp. Nội dung đào tạo nên tập trung vào nghiệp vụ BHXH, kỹ năng, năng lực quản lý. Bố trí những cán bộ có đủ năng lực, trình độ, phong cách và thái độ phục vụ tốt vào các bộ phận tiếp nhận, giải quyết các công việc, đặc biệt là trực tiếp làm việc với đối tượng hưởng chế độ BHXH. Mọi khúc mắc của đối tượng phải được giải thích rõ ràng, đúng quy định.

Cùng với việc nâng cao trình độ cho cán bộ, nhân viên BHXH huyện Phú Lương cần tăng cường trang thiết bị làm việc hiện đại, áp dụng mạnh mẽ công nghệ thông tin vào công tác quản lý, thu bảo hiểm xã hội.

4.4.3. Đẩy mạnh công tác thông tin tuyên truyền về BHXH

Đẩy mạnh công tác thông tin, tuyên truyền đến người lao động. Công tác tuyên truyền cần rộng rãi, nội dung tuyên truyền phải thích hợp với trình độ của người lao động và đơn vị sử dụng lao động. Tuyên truyền dưới nhiều hình thức, đa dạng về phương thức và phong phú về nội dung, giúp chủ sử dụng lao động, người lao động hiểu rõ lợi

ích của BHXH, nắm được quyền lợi và nghĩa vụ của mình, đồng thời qua đó thu thập tổng hợp các ý kiến thắc mắc đóng góp từ phía người lao động, chủ sử dụng lao động để đưa ra các biện pháp phù hợp với nguyện vọng của họ.

Về nội dung, ngoài tuyên truyền chính sách, pháp luật và các chế độ BHXH, giải đáp và hướng dẫn việc thực hiện các chính sách BHXH, cần đặc biệt quan tâm đến nội dung tuyên truyền về mục đích, bản chất nhân đạo, nhân văn của BHXH.

Về hình thức tuyên truyền có thể qua ấn phẩm tạp chí chuyên ngành, tờ rơi, tranh, sách hỏi - đáp về pháp luật và các chế độ BHXH, qua trang Web của BHXH, Đài truyền hình, truyền thanh, internet,... để tuyên truyền sâu rộng hơn về BHXH.

5. Kết luận

Cùng với sự phát triển của đất nước, đối tượng tham gia BHXH sẽ ngày càng nhiều hơn về số lượng, kéo theo đó là công tác quản lý thu BHXH bắt buộc đối với ngành BHXH cũng ngày càng phức tạp hơn. Trong những năm qua, BHXH huyện Phú Lương đã và đang nỗ lực để hoàn thành

tốt nhiệm vụ thu và quản lý quỹ BHXH bắt buộc cho các đối tượng hưởng trên địa bàn huyện Phú Lương, góp phần thực hiện tốt mục tiêu an sinh xã hội. Giai đoạn 2017 - 2019, số thu BHXH bắt buộc luôn vượt chỉ tiêu thu của BHXH tỉnh giao, số thu năm sau luôn cao hơn năm trước, đã góp phần tích cực vào việc tăng trưởng quỹ BHXH, đảm bảo quyền lợi cho người lao động. Tuy nhiên, công tác quản lý thu BHXH bắt buộc vẫn còn những khó khăn, tồn tại cần khắc phục. Tình trạng nợ đọng BHXH dù đã giảm song vẫn còn tương đối lớn, nếu không được tập trung giải quyết, truy thu thì số nợ sẽ tăng lên, ảnh hưởng đến quyền lợi của người lao động và quỹ BHXH. Trong khuôn khổ bài viết, nhóm tác giả đã tập trung nghiên cứu, thu thập tài liệu, số liệu, khảo sát đánh giá được thực trạng tham gia BHXH bắt buộc của các đơn vị, doanh nghiệp trên địa bàn huyện Phú Lương, phân tích, làm rõ kết quả, những hạn chế của công tác thu BHXH, trên cơ sở đó đề xuất một số giải pháp nhằm thực hiện tốt công tác quản lý thu BHXH trên địa bàn huyện Phú Lương trong giai đoạn tới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Ban chấp hành trung ương. (2018). *Nghị quyết số 28-NQ/TW về cải cách chính sách bảo hiểm xã hội ngày 23/5/2018*.
- [2]. Bảo hiểm xã hội huyện Phú Lương. (2017-2019). *Báo cáo tình hình thu BHXH, BHYT*.
- [3]. Chính phủ. (2013). *Nghị định số 49/2013/NĐ-CP của Chính phủ quy định chi tiết thi hành một số điều của bộ luật lao động về tiền lương ban hành ngày 14/05/2013*.
- [4]. Chính phủ. (2015). *Nghị định số 115/2015/NĐ-CP của Chính phủ quy định chi tiết một số điều của Luật BHXH và BHXH bắt Buộc, ban hành ngày 11/11/2015*.
- [5]. Vũ Mạnh Chữ. (2015). Nghiên cứu, đề xuất sửa đổi, bổ sung quy trình nghiệp vụ thu BHXH, BHYT cho người tham gia BHXH, BHYT. *Đề tài khoa học cấp bộ*.
- [6]. Phạm Trường Giang. (2010). Hoàn thiện cơ chế thu BHXH ở Việt Nam. *Luận án Tiến sĩ*, Trường ĐH Lao động xã hội.
- [7]. Bùi Sỹ Lợi. (2016). Nghiên cứu các giải pháp nhằm triển khai thực hiện BHXH bắt buộc cho người LĐ làm việc theo hợp đồng LĐ có thời hạn từ đủ 1 tháng đến dưới 3 tháng theo quy định của luật BHXH năm 2014. *Đề tài cấp Bộ*, BHXH Việt Nam.
- [8]. Quốc hội. (2014). *Luật Bảo hiểm xã hội số 58/2014/QH 13, ngày 20/11/2014*.
- [9]. Đỗ Văn Sinh. (2005). Hoàn thiện quản lý quỹ BHXH ở Việt Nam. *Luận án Tiến sĩ kinh tế*, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.
- [10]. Phạm Đỗ Nhật Tân. (2007). Các giải pháp đảm bảo cân đối quỹ BHXH bắt buộc khi thực hiện Luật BHXH. *Đề tài cấp Bộ*, Bộ Lao động thương binh và Xã hội.
- [11]. Hoàng Minh Tuấn. (2018). Nghiên cứu nhân tố ảnh hưởng đến công tác quản lý nhà nước về Bảo hiểm xã hội ở Việt nam. *Luận án tiến sĩ*.
- [12]. Nguyễn Trọng Thân. (2014). Giải pháp bảo toàn và tăng trưởng quỹ BHXH ở Việt Nam. *Đề tài cấp bộ*.
- [13]. Trần Minh Thắng. (2018). Quản lý quỹ bảo hiểm thất nghiệp ở Việt Nam. *Luận án tiến sĩ*.

Thông tin tác giả:

1. Nguyễn Văn Công

- Đơn vị công tác: Bộ môn Kinh tế ngành - Khoa Kinh tế - Trường Đại học Kinh tế & QTKD
- Địa chỉ email: congvan600@gmail.com

2. Nguyễn Thị Kim Anh

- Đơn vị công tác: Bộ môn Kiểm toán - Khoa Kế toán - Trường Đại học Kinh tế & QTKD

Ngày nhận bài: 11/8/2020

Ngày nhận bản sửa: 27/09/2020

Ngày duyệt đăng: 30/09/2020